

LYCHNOS

ÅRSBOK FÖR IDÉ- OCH LÄRDOMSHISTORIA

ANNUAL OF THE SWEDISH
HISTORY OF SCIENCE SOCIETY

2025

LYCHNOS

Utgiven av Lärdomshistoriska Samfundet med stöd av Vetenskapsrådet;
Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, Göteborgs
universitet; Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet;
Institutionen för kultur och estetik, Stockholms universitet; Institutio-
nen för historia och samtidsstudier, Södertörns högskola; Institutionen
för idé- och samhällsstudier, Umeå universitet; Institutionen för idé-
och lärdomshistoria, Uppsala universitet.

REDAKTÖRER/EDITORS

Anders Burman, professor, Södertörns högskola
Emma Hagström Molin, docent, Södertörns högskola

REDAKTIONSKOMMITTÉ/EDITORIAL BOARD

Henrik Bohlin, Södertörns högskola; Leif Runefelt, Södertörns högskola;
Yuliya Yurchuk, Södertörns högskola

NATIONELLT RÅD/ADVISORY BOARD

Victoria Fareld, professor, Stockholms universitet; Bosse Holmqvist,
professor emeritus, Stockholms universitet; Nina Wormbs, professor,
Kungliga tekniska högskolan; Maria Josephson, fil dr, Karolinska
Institutet; Anders Burman, professor Södertörns högskola; Linda
Andersson Burnett, docent, Uppsala universitet; Katarina Leppänen,
professor, Göteborgs universitet; Christer Nordlund, professor, Umeå
universitet; David Dunér, professor, Lunds universitet

INTERNATIONELLT RÅD/INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Marco Beretta, professor, Università di Bologna; Annabel Brett,
professor, University of Cambridge; Sylvain Briens, professor,
Université Paris-Sorbonne; Karel Davids, professor, Vrije Universiteit
Amsterdam; Kasper Risbjerg Eskildsen, associate professor, Roskilde
Universitet; Finn Arne Jørgensen, professor, Universitetet i Stavanger;
Ludmilla Jordanova, professor, Durham University; Ellen Krefting,
professor, Universitetet i Oslo; Petteri Pietikäinen, professor, Oulun
yliopisto; Marek Tamm, professor, Tallinna ülikool; Stéphane Tirard,
professor, Université de Nantes; Silvia Waisse, professor, Pontificia
Universidade Católica de São Paulo

REDAKTIONENS ADRESS/ADDRESS

Institutionen för historia och samtidsstudier, Södertörns högskola,
141 89 Huddinge, Sverige/Sweden.

Innehåll

Från redaktörerna	7
-------------------	---

Artiklar / Articles

HJALMAR FALK Rudolf Kjelléns nationalsocialism och den europeiska unghögers tankestil	11
---	----

BRUNO HAMNELL The Interdisciplinary Circulation of "Holism". From the Interwar Era to the 1980s	37
---	----

DANIEL LÖVHEIM Elitfostran i det kalla krigets skugga. Vetenskapliga skoltävlingar i Sverige, 1960–1980	61
---	----

DANIEL NYSTRÖM Constructing Context. Swedish Press Debates on Historiography and Society, 1950–2000	87
---	----

ERIKA SKILSTRÖM Fantasin om totalt skydd. Det svenska skogsbrukets försumpningsdebatt, 1900–1930	109
--	-----

Tema / Thematic Issue

Marknadens idéhistorier / Histories of Market Thought

JIM HAGSTRÖM, LIZA JAKOBSSON OCH LEIF RUNEFELT Inledning. Marknadens idéhistorier	137
---	-----

HENRIK BJÖRCK, CLAES OHLSSON OCH SHAFQAT MUMTAZ VIRK	
Den produktiva marknaden.	
Tal om marknader i industrisamhället	141
 VIKTOR PRESSFELDT	
En omdefinierad marknad.	
Assar Lindbeck och en svensk nyliberalism	
i 1960-talets välfärdsstat	171
 MALIN STERNERSJÖ	
Marknaden i skogens långa skugga.	
Marknadsföreställningar och relationen till framtiden	
i 1800-talets skogspolitiska debatter	199
 RASMUS FLEISCHER	
Modern markegång för medelklassen.	
En politisk kontext till etableringen av ett	
levnadskostnadsindex i 1910-talets Sverige	221
 ARVID SJÖDIN	
Konsumtionens sociala ingenjörskonst.	
Kampanjen för shoppingcentret under svensk efterkrigstid	249
 CHARLOTTE NILSSON	
Folket på finansmarknaden?	
Begreppet folkaktier och idén om finansmarknadens	
demokratisering under 1990-talets privatiseringsvåg i Sverige	269
 TINTIN HODÉN	
Kvinnliga konstnärer till salu.	
Bukowskis försäljning och marknadsföring av	
kvinnliga konstnärers verk 2019–2024	297
 AXEL VIKSTRÖM	
Från budgetrådgivare till börsexperter.	
Finansialisering och finansiell läskunnighet	
i privatekonomisk rådgivning, 1987–2017	325

Miscellanea

LISA HELLMAN, EDDA MANGA, JULIA NORDBLAD

OCH FREDRIK PETERSSON

Idéforum.

Om behovet av en global idéhistoria 355

EMMA HAGSTRÖM MOLIN OCH JACOB ORRJE

Digitaliserad idéhistoria 379

Avhandlingsrecensioner / Dissertation Reviews

Leyla Belle Drake, *Any Witness Competent to Testify. Witnessing Practices at the 1967 Russell Tribunal on American War Crimes in Vietnam* (Emma Kuby) 387

Liza Jakobsson, *Hitta hem på marknaden: Den finansialiserade hemägarideologin i Sverige och Estland 1970–2007* (Frans Lundgren) 393

David Malm, *Blind stat: Empiriseringen av politiken i Sverige sekelskiftet 1800* (Anne Berg) 400

Bokrecensioner / Book Reviews

Malin Arvidsson, *Nelly Thüring: Teosof, feminist, socialist* (Maya Nomoto) 409

Marco Beretta and Paoli Brenni, *The Arsenal of Eighteenth-Century Chemistry: The Laboratories of Antoine Laurent Lavoisier (1743–1794)* (Annette Lykknes) 412

Anders Burman och Anna Victoria Hallberg (red.), *Tillståndet: Om postmodernismen och dess lärdomar* (Bruno Hamnell) 414

Claes Ekenstam, *Den manliga smärtan: Mäns erfarenheter av trauma och andra själsliga lidanden i historien och vår samtid* (Helena Hill) 418

Anders Ekström, *Tidens återkomst: Pompeji, Johnstown, Fukushima* (Christopher Collstedt) 421

Olle Ferm, Bo Lindberg och Gunhild Vidén (red.), *Den akademiske Tegnér* (David Dunér) 425

Karin Hassan Jansson, *Att fästa sig vid staten: Äktenskap, arbete och ansvar i svensk samhällsdebatt 1750–1830* (Asger Wienberg) 427

Anton Jansson, Josefin Hägglund och Erik Bengtsson (red.), <i>Politiskt aktörskap i en omvandlingstid. Sverige 1880–1930</i> (Ragni Svensson Stringberg)	431
Peter Josephson, <i>Historielöshetens historia</i> (Anton Jansson)	435
Jan Jämte, Måns Lundstedt och Magnus Wennerhag (red.), <i>Sociala rörelser i Sverige: Politiska protester och aktivism från 1945 till idag</i> (Alice Hymna Ramnehill)	438
Mattias Kärrholm, <i>Swedish Dissertations and their Subjects, 1600–1820: An Annotated Catalogue</i> (Bo Lindberg)	441
Mikael Lagerborg, <i>Svalbard på kartet: Henrik Varmings kartsamling og Svalbards historiske kartografi</i> (David Dunér)	443
Andrew Laird, <i>Aztec Latin: Renaissance Learning and Nahuatl Traditions in Early Colonial Mexico</i> ; Susanna de Beer, <i>The Renaissance Battle for Rome: Competing Claims to an Idealized Past in Humanist Latin Poetry</i> ; Alejandro Coroleu, <i>Latin Political Propaganda in the War of the Spanish Succession and Its Aftermath, 1700–1740</i> (Elena Dahlberg)	446
Lena Lennerhed och Jens Rydström, <i>När staten inte räcker till: AIDS och det civila samhället</i> (Ylva Söderfeldt)	451
Jan Malmborg, <i>Svante Arrhenius: Nobelpristagare, kosmopolit och klimatpionjär</i> (Anders Lundgren)	454
Synne Myrebøe, Valgerður Pálmadóttir and Johanna Sjöstedt (eds.), <i>Feminist Philosophy: Time, History and the Transformation of Thought</i> (Silke Körber)	457
Eva Nilsson Nylander och Mats Larsson (red.), <i>Nuets närhet, det förflutnas samtid: En antologi om vardagens tryck</i> (Tintin Hodén)	461
Ingemar Pettersson och Daniel Normark (red.), <i>Sinnen i arbete</i> (Elisabeth Mansén)	465
Cecilia Riving, <i>Hela människor: Patientmötet i behandling av psykisk ohälsa från sent 1700-tal till 1924</i> (Isabelle Ståhl)	469
Hanne Sanders, <i>Religiös världsbild och kyrka i dansk-svenska Lunds stift 1650–1720</i> (Erland Sellberg)	472

Från redaktörerna

Vid årsskiftet tog idéhistorieämnet vid Södertörns högskola över *Lychnos* från Umeå universitet. På samma sätt som Jenny Eklöf och Erland Mårald delade på det redaktionella ansvaret i Umeå kommer vi två att göra det samma under de kommande åren. Vår ambition är att årsboken ska ges ut samma år som den avser och att i större utsträckning börja publicera artiklar löpande online, så att författare inte behöver vänta upp till ett år innan de accepterade bidragen publiceras. Vår förhoppning är också att den idéhistoriska forskning som bedrivs vid Södertörn – med fokus på bland annat Central- och Östeuropas idéhistoria och bildningstänkandets historia – ska sätta sin prägel på kommande årsböcker.

Temat för årsboken 2025, Marknadens idéhistorier, är väl företrätt vid Södertörn genom temaavdelningens tre redaktörer: Jim Hagström, Liza Jakobsson och Leif Runefelt. Detta förhållandevis nya och vitala idéhistoriska forskningsfält representeras här av åtta bidrag, vilka behandlar allt från själva marknadsbegreppet, debatten om 1800-talets skogspolitik och etableringen av ett levnadskostnadsindex till Assar Lindbeck, tidiga schoppingscentra, privatekonomisk rådgivning, folkaktier och marknadsföringen av kvinnliga konstnärer. Sammantaget ger de en mängd ingångar till konstruktionen av den komplexa marknaden och dess mångförgrenade idéhistoria.

Årsboken innehåller även fem fristående artiklar. Hjalmar Falk bidrar med en uppsats om nationalsocialisten Rudolf Kjellén och den europeiska unghögerns tankestil, och Bruno Hamnell tar sig an det tvärvetenskapliga begreppet holism, från dess vetenskapliga användning under mellankrigstiden till dess bredare genomslag på 1980-talet. Daniel Lövheim undersöker vetenskapliga skoltävlingar i Sverige i skuggan av kalla kriget, Daniel Nyström hur svenska historiker positionerade sig i samhällsdebatten under senare delen av det förra århundradet, medan Erika Skilström analyserar det svenska skogsbrukets försumpningsdebatt under det tidiga 1900-talet.

Årets idéforum behandlar det eventuella behovet av en global idéhistoria och aktualiserar frågan om förhållandet mellan det globalhistoriska forskningsfältet och den postkoloniala teoribildningen. Uppmärksammas

gör även två digitaliseringsprojekt som involverar samlingar av hög idé-historisk relevans, vid Kungliga vetenskapsakademien, Kungliga biblioteket och Riksantikvarieämbetet. Därtill kommer, som vanligt, ett stort antal recensioner av doktorsavhandlingar och annan nyutkommen idéhistorisk litteratur. Allt som allt vittnar denna den mest omfattande årsboken på länge om både den stora bredden och det kvalitativa djupet i dagens svenska idéhistoriska forskning.

Anders Burman och Emma Hagström Molin